

FOREDRAG

VESTNORSKE MAKTSENER I ELDRE JERNALDER

Håkon Reiersen, Arkeologisk museum, UiS og AHKR, UiB

Nordvegen Historiesenter, Avaldsnes
Tirsdag 3. mai Kl. 19:00

Entre kr 50,- Kaféen er åpen

Håkon Reiersen er arkeolog og arbeider ved Arkeologisk museum, UiS. Han har skrevet flere artikler om Avaldsnes-området i jernalderen, som var temaet for masteroppgaven hans.

I forbindelse med Kongsgårdprosjektet har han sammen med Frans-Arne Stylegar gjennomført nye analyser av gravfunnet fra Flagghaugen på Avaldsnes. Reiersen er også stipendiat ved Universitetet i Bergen, der han er i slutfasen med en avhandling til doktorgraden. I foredraget vil foreløpige resultater fra doktogradsarbeidet bli presentert.

Avaldsnes med storhaugene Flagghaugen og Kjellerhaugen dannet kjernen i et maktsenter i eldre jernalder. Akvarell i arkeologen Anders Lorange's notisbok ca. 1875, etter J.C. Dahls tegning fra 1811.

I tiden 200-550 e.Kr. vokste det frem en rekke maktsenter langs Norskekysten og i Skandinavia for øvrig. Dette var bygder der det satt mektige elitemiljøer som tilegnet seg rikdom og knyttet til seg krigere. En viktig bakgrunn for denne utviklingen var kulturkontakt med romere og germanere på Kontinentet. Mens det de siste tjue årene har blitt gjennomført omfattende forskning på danske og svenske maktsenter, har temaet hatt mindre fokus i norsk forskning. Det har lenge vært kjent hvor de viktigste norske maktsentrene i eldre jernalder lå, men få har vært gjenstand for utdypende analyser.

Arbeidet med en doktorgrad om de vestnorske maktsentrene er et bidrag for å rette opp i denne skjevheten i forskningen. I foredraget blir en rekke maktsenter i Hordaland og Rogaland presentert. Det er særlig elitemiljøene som satt ved disse sentrene som er fokuset. Elitemiljøene tolkes gjennom de materielle levningene vi har bevart i form av arkeologiske funn og kulturminner i landskapet. Dette gjelder særlig funn av gull og kontinentale importvarer i graver og skattefunn, og byggverk som svære gravhauger, overdimensjonerte gårdshus og bygninger av religiøs, militær eller rettslig karakter.

Det finnes mange likhetstrekk mellom de analyserte sentrene, men også interessant variasjon. Mens sentrene nord for Boknafjorden som oftest er klart definerte gjennom landskap med fjell og fjorder, er det så tett mellom sentrene på Jæren at det er vanskelig å skissere grensene mellom disse. Enkelte av sentrene har ett dominerende elitemiljø, andre steder finnes det to eller tre sterke miljøer i samme bygdelag. Det er eksempler på både kortlevde og langlevde senter.

Ved enkelte senter er det spor av hvordan elitene styrte den rettslige organiseringen. Noen senter har i hovedsak vært religiøse senter, andre har hatt en viktig militær funksjon. Det er også tegn på allianser og konflikt mellom sentrene, der visse senter har dominert underordnede senter. Samlet gir analysen av de vestnorske maktsentrene viktig ny kunnskap om samfunnet i eldre jernalder.